

Naročnina za celo leto K 2.—. — Posamezna številka velja 3 krajcarje. — Naročnina se tudi na pol leta plačuje in se mora poslati v naprej. — Cena oznanil je za 1 stran K 32.—, $\frac{1}{2}$ strani K 16.—, $\frac{1}{4}$ strani K 8.—, $\frac{1}{8}$ strani K 4.—, $\frac{1}{16}$ strani K 2.—, $\frac{1}{32}$ strani K 1.—. — Pri večkratnem oznanilu je cena posebno znižana. — Za oznanila (inserate) uredništvo in upravnništvo ni odgovorno. — Uredništvo in upravnništvo je v Ptuj v gledališkem poslopu. — Štajerc izhaja vsaki drugi petek, datiran z dnevom naslednje nedelje. — Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj. — Rokopisi se ne vračajo in se morajo najdalje do ponedeljka pred izdajo dotične številke vposlati.

Štev. 11.

V Ptuj v nedeljo dne 28. maja 1905.

VI. letnik.

Šola na kmetih.

Mnogo smo že pisali o šolah, spodbujali kmete, naj ne slušajo hujškačev, kateri jim zavidajo nemščino in kričijo „ako se nemški učite, prišli boste Nemcem pod jarem, — starišem, kateri pošiljajo svoje otroke v nemško šolo, treba je v obraz pljuvati.“ Zakaj se pa ti skrbni očetje, župniki in dohtarji ne boje nemškega jarma, saj pošiljajo deco v nemške šole in sami nemščino rabijo, zakaj si eden drugemu ne plujejo v obraz, ker se njihovi otroci uče nemščine? Vas kmete hočejo v temi imeti, ti ljubi kmet naj bi mirno jim kronice nosil in oni bi se ti posmehovali. Tebi ni treba nemščine, ti niti nesmeš nemščine razumeti. Če prideš v odvetniško pisarno pogovarjal se bo dohtarček, ki vedno nemški jezik raztrava, vendar v nemškem jeziku s svojimi radniki. Zakaj li? Ti nesmeš razumeti dragi kmet, kako „šef“ podučuje in ukazuje da pride večji znek kronc v stroškovnik. Ti nesmeš zapaziti, kakor ti vlečejo kožo čez glavo. „Mi vas svarimo, pustite nemščino, bojte se je ko ta hudi križa“ je nauk teh skrbnih, za vašo korist tako vnetih gospodekov. Vendar to svarenje ne najde več mnogo pazljivih ušes. Polagoma jim pa vso „svarenje in kričanje“ nič ne pomaga, kmet ne posluša več njihovih „dobrih“ nasvetov. Ne zaupa jim več in ne več njihovim obljubam. Sprevidel je naš kmet, da ni vse zlato, kar mu priliznjenci obetajo, prepričal se je, da njihovo svarenje, njihovi dobri nauki samo ta namen imajo, kmetu svitle kronice izpeljati. Smeje se že kmet evangeliju „kmet pri pljugu ne potrebuje nemščine, kmet potrebuje poljskega poduka.“ Oboje po-

trebuje kmet, vi pa mu samo poljski poduk privoščite, katerega si bo gotovo z veliko žlico zagrabil pri župnikih in dohtarjih. Gospodarstva se bržkone naj uči od — poginjenih konzumov. Prebrisan kmet že ve, da mu je nemščina potrebna, če si hoče stan poboljšati. Od kod pride večina kupcev? Iz Nemškega. Kam prodajamo večinoma naše pridelke? Na Nemško. Kedaj pa kmet najbolje proda, gotovo, če se z kupcem sam porazume, brez mašetarjev. Glejmo konzume, nemškim kupcem ponujajo blago, gotovo v nemškem jeziku. Kmet pa sam ne bi smel teh kronic zaslužiti, katere mašetar ali drugi zavodi zaslužijo? Kmet ne bi smel sam vino na Nemško ponujati? Doma ga mora prodati, navadno klerikalskemu bogatinu, da si ta denar z kupčijo služi. Vse to so danes že misli vsakega naprednega kmeta, pa prišel bo čas, da se bo tudi zaspani kmet zbudil in z železno močjo pretrgal zadnje spono, v katerih ga imajo klerikalske, črne moči. Z gromčim glasom bo zahteval, da se uslišijo njegove zahteve, ne pa to, kar dohtarji in farji v njegovem imenu zahtevaju, in o čem niti sanjal ni. Kmet, ne voditelj, bo začel rabiti geslo „Svoji k svojim“, kmet bo se kmetu pridružil in ustala bo armada kralja Matjaža in pred njeno silo poskrili se bodo „prijatelji kmeta“ v kotce, kakor sove pred solncem, tiho molčali bodo črnosukneži, tihi bodo dohtarji. Tu in tam se že sliši glas, „mi kmetje hočemo to in to.“ Marsikateri bi se rad pridružil, a on še trepeče pred dohtarjem, trepeče pred črno sukno. Nezavest si je svoje lastne moči, omamljen tava za bandero teme.

Kako dolgo pa še bo to trajalo? Kmalu kmetje boste imeli kmečke voditelje, zavrgli boste vaše dosedanje prilizovalce, klerikalce in dohtare, drugo geslo

bo Vam donelo, geslo „Kmet k kmetu.“ Nebo več nemirov. Mirno bo kmet obdelaval svoje polje in vesel popotnika pogostil, bo li ta ktere koli narodnosti.

In vse to vejo vaši voditelji, ure njihovega gospodarstva so jim štete. Sedaj jim je geslo, „pomagaj na kak način moreš.“ Zdaj začnejo kmetu pridigovati; „za nemščino je na kmetiskih šolah pre dobro priskrbljeno, in saj nismo sovražniki nemškega poduka.“ Kmet, ne daj se preslepiti z temi besedami, ne verjami njim. S trepetajočim glasom ti hočejo dokazati da se naprednjaški voditelji tebe bojijo, da se nebi osamo svojil te hočejo z nemščino posiliti. Hinavci, vi se bojite, da bi se kmet osamosvojil, vi se bojite, da bi se postavil na lastne noge. Pod vašim „očetovskim krilom“ ga hočete imeti. Naše geslo se glasi, „Kmet naj gleda svet jasno, ne pa spod farške suknje. Črne megle, ki mu zakrivajo sonce, hočemo pretirati, kmet si naj bo svest svoje moči. Mladina naj v šoli dobi poduk, kakor ga Vi kmetje hočete, naj se nemščine nauči, da vam ne bo treba otroke pošiljati v ljudske kraje se je učiti. Na Slovenskem se zidajo velike šole in kaj se naučijo v njih otroki. Koliko nemški zna deček, ki je šestrazrednico obiskal? Ni se je toliko naučil, kakor bo se je kot vojak na tujem v nekaj mescih.

Poglejmo si pa naše starejše ljudi. Ni vsak zmožen nemškega jezika? Ne piše boljše kakor fant, ki je 8 let hlače trgal na šolskih klopih? Vprašajmo pa: „Dedek koliko let ste vi hodili v šolo?“ „Dve ali eno leto“ bo odgovoril. Naši dedi so se v enem ali 2 letih naučili nemški, naša mladina pa se tega ne nauči v 8 oziroma 5 letih! Zakaj li ne? Na naših sedanjih šolah je nekterim učiteljem nemški poduk deveta briga, večkrat je učitelj sam ni popolnoma več! Kako pa bi se tudi naša mladina naučila nemščine od takega ali od učitelja, ki je zagrinjen sovražnik vsega nemškega? In sovražniki nemščine je nekaj naših učiteljev. Zakaj pa se nemščina tako slabo podučuje? „Vi ste si sami krivi kmetje, vi ne zahtevate tega, kar vam je od postave dovoljeno in kar

sama postava želi. Odločno zahtevajte nemški poduk in se vaše želji ne ustreže, obrnite se do okrajnega glavarstva, kjer vam bo pravica.“ — Ne slušajte na prilike, kateri vam hvalijo sedanje šole! Vrana v očeh ne izkljuje. Župniki in nekteri učitelji so si delali prijatelji, župniki v svojih klerikalnih cunjah ne bi do kritizirali čez šolo, kajti senca padla bi na nje in tere prijatelje, na učitelje.

Pregovor „Koliko jezikov znaš, toliko veljaš“ imajo ti klerikalčki v zadnjem času v ustah, zakaj pa nepuste, da bi kmet smel reči, „jaz znam več jezikov, zato tudi več veljam? Kmet ne sme drugemu reči, kajti, za kmeta drugo ni na svetu kakor plačanje davka. Kmet na noge, vzdrami se in zakliče:

„Proč farji in dohtarji, jaz vas več ne potrebujem. Dolgo sem za vami taval in vas sužnik bil, sedaj sem jaz gospod, ustreglo se mi bo, kar bom želel, dobil bom šolo, kako jaz hočem. Jaz šole na kmetih plačam in nečem tudi od njih korist.

Pa glej, cel članek sem pisal, kako potreben je nemški poduk našim kmetom. Po priliki vzame „Gospodarja“ vroke in čudo, kar „Štajerc“ že 6 let pridiguje, kmetom nemški poduk, to piše tudi „Gospodar“: Strahopetno, da ne bi bralci takoj videli da mora sedaj drugače začeti, jo zavija, kakor malo okol vroče sklede. „Gospodar, gospodar“, morebiti boš naš pristaš!

Veliki sijajen tabor v Žalecu

Slovenci, Rojaki! Pridite mnogoštevilno na slovenski tabor, tam zopet poživimo v srcih vašo navdušenje za svojo domovino. — Pokazimo narodu našim nasprotnikom svojo slogo in moč.

S temi besedami vabila je „Domovina“ svoj pristaše, vabilo celjsko politično društvo „Napredni“ svoje klerikalčke na shod v Žalec. Poglejmo si kako sijajen je bil ta shod, vreden, da se v svetopisni zgodovini zaznamva.

Gosp. zdravnik, župnik bo umrl.

(Spisal P. Rosegger.)

Ha, ha, moram se smijati! Kaj je ta potujoč rokodelčič naredil! Pa dobro je; če se ljudje burki smeji, gotovo burkežu nič ne storijo. Pa bi bilo tudi škoda, če bi se mu kaj zgodilo.

Vendar, jaz hočem Vam povedati, kaj je ta ptič naredil.

Potujoč rokodelčič prišel je enkrat — bila že je precej tema — v mestice Orlovec. Svet je temen, pot slaba, naš rokodelčič truden in rad bi si že počivil. Pa, resnici pravico, v mestu noče ostati; meščani so presneto neuljudni, gotovo mislijo, da je Bog zato vandravca ustvaril, da imajo ti meščani človeka, katerega zamoreje iz hiše vrči. Če prav premislimo, je pač siromak tak popotni rokodelec. Policaj in pes sta mu edina prijatelja. Pes mu že od daleč nasproti beži, pozdravi ga z lajanjem in ga poljubi v

nogo. Policaj ga takoj milosrčno izprašuje, od kod kako se piše, če že ima nočno prenočišče — če mu ga radi priskrbe, včasih brez da bi prosil. Beračenje, kako strogo je prepovedano.

Pa vse to nič ne briga našega rokodelčiča. Ne berači, ni se mu treba bati policaja, to mu hoče, rad bi še prišel v bližnjo vas Kolovec, kjer pred nekterimi leti v delu bil. Mojster, pri kateri je bil pomočnik, je med tem umrl in njegovo ženo vdovo, hoče obiskati, — morebiti se da potolaži. Vas Kolovec je še pa 2 dobri uri oddaljena od mesta. Pa vandravcu pride dobra misel. Orlovski zdravnik ima čilega konjica in fini voziček. Škoda za voz, se ne rabi — Vandravec gre k zdravniku, pozvane vrata in kliče: „Gospod zdravnik ustanite, župnik v Kolovcu bo umrl. Jaz sem sel.“ „Ravno spada v moj krog Kolovec, reče zdravnik, vendar župniku ne morem odreči. Imate voz seboj, da peljam?“ „O ne, tega ne. V Kolovcu imamo sat

Shod je padel v mlako, tabor je propal!

Res je, da so prišli vsi ti voditelji, sokolci, odvelniški škrici, mežnarji, hlapci (te je privleklo pivo, katero so mislili od prvakov zastoj dobiti) in mladeniči, seveda taki, kakor jih od mladeniških shodov poznamo (n. pr. iz Sv. Lenarta v Slov. goricah). Pravega pristnega kmeta nisi videl, nekaj posestnikov je bilo raztresenih med množico, pa ti gotovo niso prišli svojevoljno privlekli so jih seboj debeli župniki in suhi kaplani. Teharčani so se posebno sijajno v žalec pripeljali. Naprej jezdil je na pokvekastem kljusetu hišni hlapec (Hausknecht) dr. Stora. Na prvem vozu sedela sta dr. Stor in kaplan Čemažar, držeč se, kakor da bi šla za njima cela ruska vojska in onadva bi bila vojskovodja. Vendar kako žalostno trumo sta za seboj imela, pokazal nam je drugi voz, kjer je njuna četa zbrana bila, skupaj 15 ljudi, 2 devljarja in 6 hlapcev. Iz drugih krajev tudi niso drugače bili klerikalci zastopani. Kaplan, nekaj hlapcev in mežnar, drugo ni prišlo iz posameznih krajev. O govorih natanko niti govoriti nečemo, vedno, da so kmetje eden za drugim odšli, vedno da so govniki henjali. Dr. Hrašovec je med drugim rekel, da kmet pri pljugu ne potrebuje nemškega jezika. Komaj je to zinil, vstal je eden izmed kmetov ter rekel: „Da, vi gospodje nam zavirate nemščino, sami pa pošiljate vaše otroke v nemške šole.“ Ko na to Hrašovec reče, „to je bilo nekdanjaj je drugače“ odšel je omenjeni kmet. Kaj si je le mislil? Dr. Karlovšek in župnik Žičkar sta nekaj kvasila, da nazadnje nista vedla, kaj vse sta vernim poslušalcem po „dohtarski“ povedala. Na vprašanje kake vsebine so bili govori, rekel je odkrito en kmet: „Nevem, nisem jih razumel, gospodje so preveč „dohtarski“ govorili. Nazadnje govoril je brez dovoljenja kuharice, katera vedno pravi „Matija, le kar tih bodi“ župnik iz Žalca. Iz celega njegovega govora se ni drugo slišalo, nego zagriz-

konje. Gospoda župnika konj je krumpast, krčmarjev vozi drva, Tonetovega pa so med vojaške konje vzeli. Hitro gospod zdravnik, drugače nam prej župnik v drugi svet odraščajo.“

Zdravnik res ustane, hitro zapreže in oba sta odredila proti Kolovcu, da se je kar srce smejalu namenu ptičku?

Za dobro urico prideta v Kolovec. „Tako, reče krčmar, ko sta pred farovž prišla, „zdaj bom jaz in zbudil učitelja, vi pa glejte, da kdo iz farovža pride! Jaz sem hitro nazaj.“ On skoči z voza odhiti in čez par minut že trka na oknu vdove.

Kaj pa zdravnik? Ta sedi en čas na vozu, nikdo ne pride, ne sel, ne učitelj, konjiček že postaja nemiren, nazadnje vendar tudi on z voza skoči in potoni pri farovžu. Kmalu se okno odpre in vunkliče kuharica: „Pa to noč ne bo mira?“ „Kako je fajmoštru?“ vpraša hitro zdravnik. „O moj“, odgovori kuharica, „ta je odraščal.“ „To pa vendar ne,

njeno sovraštvo proti Nemcem. Rekel je med drugim, da je treba starišem, ki pošiljajo svoje otroke v nemške šole v obraz pljuniti. (Zelo lepo gospod župnik! S takimi „nauki“ hočete sloveti in se javno bahati! Sram Vas bodi, ki nosite črno suknjo, in tako umazano govorite!) Komaj je to zinil, začeli so se zadnji poslušalci odpravljati in nazadnje so bili gospodje dohtarji, župniki, mežnarji in škrici sami, vrli kmetje so jih zapustili, ker so jih že ušesa bolela. Iz vsega je razvidno, da so prvaki s svojim shodom žalostno propadli. Lahko rečemo, slovensko ljudstvo se ni ude-ležilo tega shoda. Lažim „Celjske žabe“ se moramo smejati, ker grozno mnogo o slavnosti tega tabora piše, o krasnih govorih in velikem udeleževanju.

Celokupni zbor ptujskega okrajnega zastopa.

Dne 10. t. m. vršila se je popolna seja ptujskega okrajnega zastopa pod predsedništvom deželnega poslanca in župana Jožefa Ornig in v navzočnosti okrajnega glavarja pl. Underrain. Začetkom seje omeni predsednik zasluge pred kratkim umrlega družbenika Franca Leskoschegg; v znamenje žalosti vstanejo vsi pričujoči. Nadalje naznani predsednik, da je od zadnjega celokupnega zbora mnogo prošenj prišlo, da bi se poslal kulturni inženir na okrajni odbor in sicer je 307 takih prošenj dospelo. Hranilnični knjigovodja Kasper poroča o pregledu računov za leto 1904. Dr. pl. Fichtenau poroča o zgradbi ceste Velovlek-Izvanci-Destinci. Poročevalec predlaga, naj cesta ne gre skozi vasi, ampak jih tangira, kajti s tem se skrajša cesta in bode tudi manj stala. Poročevalec stavi predlog. 1. cesta med gradom Dornava in vasi Pacing se naj opusti. 2. Cesta Velovlek-Izvanci-Destinci naj se zgradi po njegovem načrtu. Prvi predlog se preloži, drugi se sprejme. Na prošnjo

pa vendar ne“, skeči v svoji žalosti dohtar. „Pred eno uro se je odpeljal v Orlovec k zdravniku“, pripoveduje kuharica, „z vozom so prišli po njega. Ne veste, je že kaj boljše zdravniku?“ „Kteremu?“ „Orlovskemu, ta je je baje smrtni postelji. Sel je prišel po župnika, umirajoč baje ravno našega gospoda zahteva.“ Dohtar je kmalu vedel, da je nekdo iz obeh norca napravil. Godrnjaje se odpelja proti domu in najpoti sreča župnika ki se je od Orlovca domu peljal. „Dober večer gospod župnik“ zakliče mu zdravnik nasproti, „kako gre Orlovskemu dohtarju?“ „Hvala za prašanje, tega je danes nekdo po osle poslal kakor mene, župnika iz Kolovec.“ Ždaj se spoti zdravnik, da je ta dan 1. april bil. Nato sta vsak na svoj dom se odpeljala. Naš rokodelčič si je sladko odpočil, in ni bil jezen, da je dohtar krivdo prvemu aprilu dal. Kdo pa je župnika po osle poslal? Bržkone Orlovski kaplan, ker se ta vedno jezi, če gre Orlovski zdravnik v drugo faro, v Kolovec, k župniku kvartat in kave pit.